

jezika. Zoran su primjer imena filmskih festivala i međunarodnih priredaba: *Motovun Film Festival, Zagreb Film Festival, Pula Film Festival, Zagreb maraton*. Kad je riječ o imenima filmskih festivala i filmskoj industriji u nas, valja podsjetiti da je pojava stara nekoliko desetljeća. Prisjetimo se da se dva velika filmska poduzeća u Hrvatskoj zovu *Zagreb film* i *Jadran film*. Stoga ne treba čuditi što se u anglizaciji hrvatskoga krenulo

još dalje. Toliko daleko da hrvatski postaje, kako to s gorčinom veli Babić, *second hand lengvidž* ili *patchwork od jezika*.

Da ne bi ovaj prikaz završio u bezizlazu, razveselimo se zajedno s autorom svima onima, napose mladima, koji će prihvatiti poziv i okušati se u jezičnom stvaralaštvu, svjesno izabirući odgovoran napor namjesto slijeganja ramenima pred nestajanjem hrvatskoga jezika.

Nataša Bašić

DANI JULIJA BENEŠIĆA

Zbornik radova I., Pergamena – Muzej grada Iloka, Zagreb, 2004., 163 str.

rajem 2004. godine, nakon triju znanstvenih skupova Dani Julija Benešića koji se održavaju u Iloku, u izdanju nakladničke kuće Pergamena iz Zagreba te Muzeja grada Iloka, objavljena je knjiga Dani Julija Benešića – Zbornik radova I. Zbornik je uredio **A. Selak**, a predgovor napisao **M. Samardžija**.

Muzej grada Iloka, uz novčanu podršku Ministarstva kulture, županijskoga i gradskoga poglavarstva te uz stručnu podršku Katedre za hrvatski standardni jezik i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu te Filozofskoga fakulteta u Osijeku, organizira u Iloku godišnji znanstveni skup Dani Julija Benešića. Skup se održava 23. listopada uoči blagdana zaštitnika grada sv. Ivana Kapistranskog. Dani su, osim radu i djelovanju jezikoslovca Benešića, posvećeni i djelatnosti drugih Iločana i Srijemaca te iločkoj i srijemskoj kulturnoj i političkoj prošlosti.

Zborniku je radova cilj približiti hrvatskoj kulturnoj javnosti, a time i spasiti od

zaborava teme koje su bile iznesene na tri-ma skupovima (2001., 2002., 2003. godine). Zbornik na 163 stranice sadrži četrnaest referata koji su razvrstani u tri dijela.

Prvi dio Zbornika naslovljen je Julije Benešić i Ilok, a tematski je usmjeren na povezanost Julija Benešića sa svojim zavičajem. Tu tematiku sustavno su obradili **Mato Batorović** (Radovi Julija Benešića sa zavičajnom tematikom) i **Ružica Černi** (Julije Benešić u Zavičajnoj zbirci Muzeja grada Iloka te Fotografije Julija Benešića u fototeci Muzeja grada Iloka).

U drugom, središnjem dijelu Zbornika, naslovljenom Leksikografski i gramatografski rad Julija Benešića, okupljeni su referati koji se bave uspješnim Benešićevim leksikografskim radom te pojedinim vidovima njegove poznate Gramatyke języka chorwackiego czyli serbskiego iz 1939. Te su teme obradili **Ivo Pranjković** (Konceptija Benešićeva Rječnika hrvatskoga književnog jezika), **Marko Samardžija** (Rječnik iločkoga govora Julija Benešića), **Marija Znika** (Leksikografski postupci u Rječniku hrvatskoga književnog jezika), **Branko Kuna** (Benešićev Rječnik u kontekstu suvremenih hrvatskih jednojezičnika), **Neda Pintarić** (Benešićeva hrvatska gramatika za Poljake), **Krešimir Mićanović** (Leksičke razlike i Benešićeva gramatika)

te **Marija Znika** (Zabilješke uz Benešićev leksikografski i gramatičarski rad).

Budući da je Benešićeva Gramatika manje poznata od njegova leksikografskoga rada, posebice valja upozoriti na rad Nede Pintarić u kojem se opširno i sustavno govori o Gramatici. Gramatika je pisana za Poljake i pripada redu najranijih hrvatskih gramatika za strance. Tiskana je u Varšavi 1937. Svrha joj je bila da bude priručnik za studente, prevoditelje i turiste koji su zainteresirani za učenje hrvatskoga jezika. Autorica daje pregled Gramatike, upućuje na cilj Benešićeva pisanja – on je htio napisati “laganu gramatiku“ koja bi bila i zanimljiva, jer je kao didaktičar shvatio da se jezik lakše usvaja ako su tekstovi zanimljivi. Benešić je u svojoj Gramatici potpunu pozornost obratio prikazivanju svih četiriju hrvatskih naglasaka znajući da je naglasni sustav u hrvatskom jeziku izuzetno važan i težak. Naglascima su opremljeni i tekstovi iza Gramatike te hrvatsko-poljski rječnik na kraju.

Najzanimljivije je poglavlje pod naslovom Zastarjeli oblici imeničke deklinacije. Za te oblike navodi da su se u književnome jeziku zadržali sve do 1880. i da su “stariji” nastavcima tih sklonidbi pisali svi naši književnici u 19. stoljeću, a nakon te godine rijetko se susreću. Razlog je tomu pobjeda hrvatskih vukovaca, nakon čega su svi namjerno ili nenamjerno zaboravili da je hrvatski jezik imao drugi tip nastavaka no što ih ima danas. Razlike u odnosu na suvremeni hrvatski književni jezik su u genitivu množine (-ah, -ih), u dativu množine (-om, -em, -am, -im) te u lokativu množine (-ih, -ah). Benešić završava Gramatiku kratkim naputcima o stilistici, prozodiji, ritmici, rimi te daje primjere iz lirske narodne pjesme koju je nekoliko poljskih autora prevelo.

N. Pintarić ističe važnost hrvatskoga i srpskoga razlikovnog rječnika na samo 4 stranice, za koji se može reći da je preteča

Brodnjakova Razlikovnoga rječnika, kao i ulogu priručničkoga dijela obogaćenog književnim tekstovima i rječnikom od 18 000 natuknica.

Od velike je važnosti i rad Krešimira Mićanovića u kojem autor upozorava na poglavlje Gramatike u kojem se Benešić bavi leksičkim razlikama, odnosno srbizmima i kroatizmima. U tekstu koji prethodi rječniku Benešić objašnjava uzroke neujednačenosti književnoga jezika, tj. razlike između dvaju kulturnih središta. Rječnik je organiziran u tri paralelna stupca. U prvom se stupcu nalaze poljski izrazi, u drugom kroatizmi, a u trećem srbizmi. Benešićeva je Gramatika pokušala riješiti problem razgraničenja hrvatske leksičke norme prema srpskoj.

Poglavito su zanimljive srpske reakcije na razlikovnik iz Gramatike. A. Belić u Našem jeziku kritizira Benešićev rječnik s argumentacijom da se neke riječi koje se navode kao srbizmi uopće ne upotrebljavaju, dok se riječi koje su proglašene isključivo hrvatskim ili isključivo srpskim upotrebljavaju ili se upotrebljavaju češće od onih koje su označene kao srpske. Dakle, leksičke su razlike prepoznate kao kriterij određivanja istosti ili različitosti jezika. Od toga kriterija polazi i Benešić kada pojašnjava razlike između dvaju jezika: hrvatskoga i srpskoga. Upravo zbog iznesenih činjenica, poglavlje “o razlikama” nezaobilazno je u proučavanju leksika hrvatskoga jezika 21. stoljeća.

U Zagrebu mu je 1949. objavljen Hrvatsko-poljski rječnik, a HAZU (JAZU) i Globus objavljuju njegov nedovršeni Rječnik hrvatskoga književnog jezika od preporoda do I. G. Kovačića, o kojima je riječ i u samom Zborniku.

M. Samardžija napisao je rad o njegovu nedovršenu, do sada neobjavljenju, Rječniku iločkoga govora. Istaknuti su izvori tomu rječniku koji se mogu podijeliti u tri skupine (1. članovi obitelji i drugi Iločani, 2. leksikografska djela i 3. literatura), oprimjerene su

rječničke natuknice (uz neke se navodi i definicija, na primjer: fantazija – čovjek smušen, koji svašta govori, frkafulja – nitko i ništa, ceh – ono što se popije), a na kraju rada autor pojašnjava važnost objavljivanja rječnika, s obzirom na činjenicu da se zadnjih godina neprestance razvija hrvatska mjesna i regionalna dijalektna leksikografija, u koju bi se taj rječnik dobro uklopio.

Treći i ujedno posljednji dio Zbornika, O Benešiću i Poljskoj, o njegovu jeziku i drugome, govori o pojedinim jezičnim, stilskim i izraznim značajkama nekih Benešićevih djela kao i o njegovim vezama i suradnji s Nikolom Andrićem. Nisu zaboravljene ni Benešićeve veze s Poljskom i Poljacima, kao ni njegove zasluge za hrvatsko-poljske

odnose. U ovom su dijelu Zbornika objavljeni jezikoslovni radovi Nede Pintarić (Julije Benešić između Hrvatske i Poljske) i **Vlaste Rišner** (O jeziku Razgovora Julija Benešića). Vrijedni su prinos u svom području i dva književnoteorijska rada: rad **Branke Brlenić-Vujić** (Benešićev imaginarij flore i faune) i **Stanislava Marijanovića** (Julije Benešić i Nikola Andrić – suodnos po srodnosti).

Zbornik je vrijedan prinos proučavanju kako Benešićeva rada, tako i hrvatistike uopće jer iznosi do sada nepoznate činjenice o povijesti hrvatskoga jezika. U Zborniku pretežu one teme kojima se hrvatistika manje bavila pa će Zbornik svakako naići na dobar prijam u čitatelja.

Borko Baraban

U SPOMEN

Josip Grbelja

(1935. – 2005.)

 Josip Grbelja rođen je 1935. u Raslinama pokraj Šibenika. U Šibeniku je završio učiteljsku školu, a studij Jugoslavenskih jezika i književnosti u Zagrebu na Filozofskom fakultetu. Na istom je fakultetu magistrirao i doktorirao iz područja humanističkih znanosti.

Radni mu je vijek bio raznolik i plodonosan – radio je kao učitelj i odgajatelj; bio je lektor, suradnik, novinar i urednik u različitim novinama i časopisima; sustavno se bavio strukom i znanostu – objavio je osam knjiga i tridesetak znanstvenih radova, pedesetak feljtona, a autorom je i pet scenarija za stručno-znanstvene filmove. U trima je mandatima bio predsjednikom Hrvatskoga

društva folklorista Zagreb, bio je članom Predsjedništva Društva novinara Hrvatske. Dobitnikom je brojnih nagrada i priznanja.

Josip Grbelja bio je i Jezikov suradnik. Čitatelji ga pamte po prilogu iz Jezikova 50. godišta – Najizazovniji dokument o jezičnoj politici u Hrvatskoj, u kojem je Josip Grbelja hrvatskoj javnosti obzanio zapisnik razgovora o jezičnim pitanjima koji se vodio 16. prosinca 1967. u Centralnom komitetu Saveza komunista Hrvatske.

Josip Grbelja preminuo je u Zagrebu 18. travnja 2005. Hrvatska je izgubila predanoga, plodnoga i vrijednoga znanstvenika, novinara i kulturnoga djelatnika.

Sanda Ham